"దుష్యంత మహారాజు ఆ వనంలో పురివిప్పిన నెమలిలా నాట్యం చేస్తున్న శకుంతలని చూడటం సంభవించింది."

ఎనిమిదేళ్ళ వెంకటపతి కొడుకు గట్టిగా చదువుతున్న తెలుగు పాఠం వినపడుతోంది, కుర్చీలో కూర్చుని పేపర్ చూస్తున్న వెంకటపతికి. భార్య ఎప్పుడు భోజనానికి పిలుస్తుందా అని ఎదురు చూస్తున్నాడు. ఆలస్యంగా ఆఫీసుకు వెళితే ఆఫీసర్ ఊరుకోడు. ఛండశాసనుడు, కొత్తగా బదిలీ అయి వచ్చినఆఫీసర్.

"ఈ కలయిక వల్లనే వాళ్ళిద్దరి వివాహం, భరతుడు జన్మించడం జరిగింది. ఈ ఇద్దరి కలయిక కేవలం కాకతాళీయమేగదా....కేవలం.... కేవలం కాకతాళీయమేగదా....?"

చదవడం ఆపేశాడు వెంకటపతి కొడుకు. కొంచెంసేపు తను చదివిన వాక్యాన్నే మళ్ళీ చదువుకున్నాడు, మనస్సులోనే. అర్థంకాలేదు.

"నాన్నా! కాకతాళీయమంటే ఏమిటి?" అడిగాడు వెంకటపతి కొడుకు పేపరు చదువుకొంటున్న తండ్రిని.

"కాకతాళీయం........ అంటే కో-ఇన్సిడెన్స్." కొడుకు మొహం లోకి చూశాడు. ఆ కుర్రాడి మొహం చూస్తుంటేనే అర్థమయి పోయింది, దాని అర్థం తెలియలేదని,

"అంటే ఆక్సిడెంటల్."

ఇంకా అర్థం కానట్లుగానే ముఖం పెట్టాడు కొడుకు.

"అంటే తలవని తలంపుగా జరిగేది."

"అర్థంకాలేదు. కాకతాళీయమంటే ఏమిటి, నాన్నా?" మళ్ళీ అడిగాడు వెంకటపతిని.

"నీకు అర్థంకాదు, ఎవరు చెప్పారు ఆ మాట?" అడిగాడు, ఆఫీసుకు టైమ్ అయిపోతూందనే విసుగుతో.

"మా తెలుగు మాస్టారు."

"నీ కర్థం అయేలా చెప్పలేను. దాన్ని ఎలా విడమరచి చెప్పాలో నాకు తెలియదు" అన్నాడు.

"భోజనానికి రండి. వడ్డించాడు." లోపలినుండే గట్టిగా కేకవేసింది. శ్రీపతి.

తండ్రీ కొడుకు లిద్దరూ పేపరు, తెలుగు పుస్తకం మూసి వంటింట్లోకి వెళ్ళారు.

"నాన్నా, గాంధర్వ వివాహం అంటే ఏమిటి, నాన్నా?" అడిగాడు తనయుడు, అన్నం కలుపుకుంటూ.

"బాబిగాడు సరిగ్గాగుర్తు చేశాడు. సెలవు సంగతి ఏమయింది?" అడిగింది శ్రీమతి భర్తకి నెయ్యి వేస్తూ.

"మీ చెల్లెలు పెళ్ళికా?"

"అవును. నాన్న వారం రోజులు ముందుగా రమ్మనమని మరీ చెప్పి వెళ్ళారు కదా? ఇంత దూరం వచ్చి పిలిచినందుకయినా వెళ్ళకపోతే ఎలా?"

"అవును. వెళ్ళాలి" అన్నాడు వెంకటపతి.

"మరి శెలవు పెట్టారా?"

"వెధవది—కొత్తాఫీసరు తగలడ్డాడు. శెలవు అన్నిరోజులు దొరకటం కష్టం. అదే ఆలోచిస్తున్నాను." అన్నాడు వెంకటబతి కూర కలుపుకుంటూ.

"సెలవు దొరికినా, దొరకకపోయినా సరే తప్పకుండా వెళ్ళాల్సిందే.

ఉన్నదే ఒక్క చెల్లెలు. మా ఇంట్లో జరిగే ఆఖరి శుభకార్యంకూడా ఇదే. వెళితే మీకు ఎలాగూ బట్టలు పెడతారు. మనందరి బట్టలు లెక్కచూస్తే రైలు ఛార్జీలుకూడా గిట్టుతాయి...."

"డబ్బుకాదు. ఎప్పుడూ వెధవ డబ్బుగోలే నీది. సెలవు దొరకాలి గదా?" అన్నాడు వెంకటపతి.

"ఎలాగోలా సంపాదించండి."

"అమ్మా! ముందరే చెపితే నేనూ సెలవు పెడతాను స్కూల్‌కి. ఎప్పుడు వెళతాం పెళ్ళికి?" అడిగాడు కొడుకు ఉత్సాహంగా తల్లివంక చూస్తూ.

"సరేలేవోయ్. కంచం మధ్యలో అన్నం కలుపుకోవాలని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను" అన్నాడు వెంకటపతి.

కొడుకుని స్కూల్ గేటు దగ్గర వదిలి, ఆఫీసుకు వెళ్ళాడు వెంకటపతి. రిజిస్టర్‌లో సంతకం పెట్టి, తమ సీటులో కూర్చున్నాడు.

మూడురోజులుగా ఆలోచిస్తున్నాడు వెంకటపతి, సెలవు ఏ విధంగా సంపాదించాలా అని. కొత్త సి. టి. ఓ. సెలవు ఇచ్చేటట్లుగా లేడు చూస్తూంటే చాలాపని పెండింగ్‌లో ఉంది. నెల క్రితమే వారంరోజులు జ్వరం వచ్చి సెలవు పెట్టాడు తను. మళ్ళీ ఇంత సెలవు ఇస్తాడా?

టేబిల్‌మీద ఎదురుగా ఉన్న ఫైళ్ళని, ఎడంచేతి వైపు మూల ఎర్ర రంగు తాడుతో ముడివేసి ఉన్న బ్రౌన్ కలర్ కాగితాల దొంతర్లని, చెక్కతో చేసిన ట్రే నిండా ఉన్న కాగితాలని చూస్తూంటే విసుగు పుడుతూంది జీవితం అంటేనే. జీవితాంతం ఇక తను వీటిమధ్యే నోట్సు పుటప్ చేసుకుంటూ, సెలవు దొరక్క అవస్థపడుతూ, ఆఫీసర్‌కు భయపడుతూ గడపాలి. ప్చ్!

ఇంక పెళ్ళి సరిగా ఎనిమిది రోజులుంది. తను వెళ్ళకపోతే బాగుండదు. మామగారు బాగా నొచ్చుకుంటారు.

ఇంక ఆ చిట్కా ప్రయోగించాలి. లేకపోతే లాభం లేదు. సెలవు ఇవ్వడు. ఎప్పుడో తను పుట్టకుండానే చచ్చిపోయిన పెద్దమ్మను మళ్ళీ

చంపాలి ఇప్పుడు. తన బుర్ర చురుకుగా పనిచేసినందుకు మనసులోనే సంతోషపడ్డాడు.

డిస్పాచ్ క్లర్క్ దగ్గర టెలిగ్రామ్ ఫారమ్ తీసుకుని, తెనాలిలోని తన స్నేహితుడికి టెలిగ్రామ్ ఇచ్చాడు-తన పెద్దమ్మ సీరియస్‌గా ఉన్నట్లు, వెంటనే బయలుదేరి రమ్మని టెలిగ్రామ్ ఇవ్వవలసిందిగా.

ప్యూన్ టెలిగ్రామ్ ఇచ్చి, రసీదు తీసుకువచ్చి ఇచ్చాడు వెంకట పతికి. చిన్నగా నిట్టూర్చాడు. కొత్త సి. టి. ఒ. సెలవు ఇవ్వాలంటే, తన జేబులోంచి డబ్బుతీసి ఇవ్వాల్సి వచ్చినట్లుగా బాధపడతాడు. చాలామంది ఆఫీసర్లంతా ఇంతే!

మర్నాడు సాయంత్రం మూడు గంటలకి వచ్చింది ఎక్స్‌ప్రెస్ టెలి గ్రామ్, ఆఫీస్ అడ్రసుకి. ముందరే సిద్ధంగా వ్రాసి ఉంచుకుని లీవ్ లెటర్‌కి ఆ టెలిగ్రామ్ జతపరిచి, ఆఫీసర్ గదిలోకి వెళ్ళాడు.

లీవ్ లెటర్ చదివి, "ఇదివరకే ఒకసారి మీ పెద్దమ్మ చచ్చిపోయిం దనుకుంటాను" అన్నాడు.

"లేదు."

గుటకలు వేశాడు వెంకటపతి. అప్పుడు గుర్తుకు వచ్చింది, ఈయన వచ్చిన రెండు మూడు రోజుల తరవాత నాలుగు రోజులు పెద్దమ్మ చచ్చి పోయిందని సెలవు పెట్టిన సంగతి.

"జస్ట్ ఎ మినిట్."

ప్యూన్‌ని పిలిచి, లీవ్ లెటర్స్ ఫైల్ తెప్పించాడు సి. టి. ఒ. ఫైలంతా వెతికి ఇదివరకు వెంకటపతి వ్రాసిన లీవ్ లెటర్ తీసి పైకి బిగ్గరగా చదివాడు.

"చచ్చిపోయిన మీ గ్రాండ్ మదర్ మళ్ళీ ఎలా బ్రతికింది?" అడి గాడు నవ్వుతూ.

"ఇంగ్లీషులో 'గ్రాండ్ మదర్' అని ఒకే ఒక్కమాట ఉంది. అది అమ్మమ్మకి, నానమ్మకి వాడతారు. అమ్మమ్మ, నానమ్మ అనే రెండు

మాటలు లేవు ఇంగ్లీషులో. ఇదివరకు చచ్చిపోయింది మా నానమ్మ. ఇప్పుడు ప్రాణంమీదికి వచ్చింది మా అమ్మమ్మకి."

తెలివిగా సర్దుకున్నాడు వెంకటపతి.

ఫైల్ మూసి, దూరంగా తోశాడు ఫైలుని.

"సెలవుపెట్టి వెళ్ళటం తప్పదా?"

"వెరీ అర్జెంట్, సార్. చచ్చిపోతే మళ్ళీ తిరిగి రాలేదు మా అమ్మమ్మ. ఆఖరి క్షణాల్లోనయినా దగ్గర ఉంటాను" అన్నాడు కంఠంలో వీలయినంతవరకు బాధ ధ్వనించేలాగా.

"మీ వర్క్ చాలా ఉంది పెండింగ్‌లో. మన ఆఫీసులో స్టాఫ్ తక్కువన్న సంగతి మీకు తెలుసు కదా? అయిదు రోజులు ఇస్తున్నాను సెలవు. వీలయితే ఈ లోపలే తిరిగి వచ్చేయండి."

వెంకటపతి ఇచ్చిన లీవ్ లెటర్‌మీద ఎర్రసిరా కలంతో ఏవో వ్రాసి, ట్రేలో పడేశాడు కాగితం.

"థాంక్యూ, సర్" అన్నాడు వెంకటపతి వినయంగా.

"ఆ మెడికల్ షాప్ ఫైలు ఏదో మీ దగ్గిర ఉందిగా? ఈవేళ అది పూర్తిచేసి వెళ్ళండి" అన్నాడు ఆఫీసర్.

"అలాగే."

బయటపడ్డాడు వెంకటపతి, ఊపిరి పీల్చుకుని ఆనందంగా. రాత్రి ఎనిమిది అయింది దాదాపుగా, ఆఫీసర్ చెప్పిన ఫైలు పని పూర్తిచేసే టప్పటికి.

ఆఫీసునుంచి సరాసరి రైల్వేస్టేషన్‌కి వెళ్ళి మర్నాడు విజయవాడకి సీట్లు రిజర్వ్ చేశాడు. తనతో కూడా తెచ్చుకున్న, గవర్నమెంట్ ఆఫీసుల్లో ఉపయోగించే బ్రౌన్‌కలర్ కవర్‌లో టిక్కెట్లు భద్రంగా పెట్టి, కవరు జేబులో పెట్టుకున్నాడు.

ఇంటిపైపు దారితీశాడు వెంకటపతి ఈలవేస్తూ. చెల్లెలికి, పెళ్ళికి ఏం ప్రజంటేషన్ తీసుకువెళ్ళాలా అని ఇద్దరూ కలిసి ఆలోచించారు. కాని,

మొగుడూ పెళ్లాలిద్దరికీ ఏం కొనాలో తట్టలేదు. తెనాలి వెళ్ళాక అక్కడే ఏదయినా స్థిమితంగా కొనవచ్చుననే తీర్మానానికి వచ్చారు.

కిటికీ పక్కనే సీట్లు. వెంకటపతి, అతని శ్రీమతి, కొడుకు కూర్చున్నారు, మర్నాడు మధ్యాహ్నం రైలులో.

"నాన్నా, పాలకోవా" అడిగాడు కొడుకు.

"ఛి. అవి తింటే జబ్బు చేస్తాయి. ఇంటికి వెళ్ళాక బోల్డన్ని పిండి వంటలు తినవచ్చు" అన్నాడు వెంకటపతి.

"అలాగే" అన్నాడు కొడుకు, వెళ్ళిపోతున్న పాలకోవా అమ్మే కుర్రాడి వంక చూస్తూ.

"మీ అబ్బాయా? బుద్ధిమంతుడులాగా ఉన్నాడు" అన్నాడు ఎదురుగా కూర్చొనున్న అతను, నవ్వుతూ వెంకటపతి వంక చూసి.

"అవును."

వెంకటపతి పరీక్షగా చూశాడు ఆయన వంక. అరవై ఏళ్ళుంటాయి దాదాపుగా. బుర్రమీసాలు, వెడల్పాటి మొహం, ఖద్దరు లాల్చీ, పైజామా, ఖద్దరు టోపీ. నుదుట పావలాకాసంత కుంకంబొట్టు.

"నన్నెక్కడయినా చూశారా?" అడిగాడు ఆయన, తన వంకే చూస్తున్న వెంకటపతిని.

"లేదు. ఊరికే చూస్తున్నాను." సిగ్గుపడ్డాడు.

మీసాలు దువ్వుకున్నాడు ఆయన హుందాగా.

"ఎందాకా?" అడిగాడు.

"విజయవాడ."

"ఎక్కడికి విజయవాడలో?"

"విజయవాడ కాదు, అక్కడినుంచి తెనాలి."

"పనిమీద వెళుతున్నారా?"

"అవును. మా చెల్లెలు పెళ్ళికి." చెప్పింది వెంకటపతి శ్రీమతి.

"ఏం చేస్తున్నాడు పెళ్ళికొడుకు?"

"ట్రివాన్‌కూర్‌లో పనిచేస్తున్నాడు, ఏదో కంపెనీలో."

"ఎంత ఇస్తున్నారు కట్నం?" అడిగాడు కొంచెం ముందుకి వంగి.

"ఆరువేలు, లాంఛనాలు కాకుండా."

"చవకే" పెదవి విరిచాడు.

వెంకటపతి మనస్సులోనే విసుక్కున్నాడు ఆ ముసలాయన ప్రశ్నల ధోరణికి. పెద్దవాళ్ళెప్పుడూ ఇంతే. మొదటి ప్రశ్నకి సమాధానం యివ్వ కూడదు. ఇస్తే ఒకదాని వెంట మరొకటిగా వస్తాయి చాలా.

"అమ్మాయి ఏం చదివింది?" అడిగాడు కాస్సేపాగి.

"ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. పాసయింది. కాలేజీ చదువులు లేవు. మా ఇంట్లో ఏ ఆడపిల్లకీ, రైపు, కుట్టు, సంగీతం వచ్చు" అన్నది కొంచెం గర్వంగా.

"లక్షణంగా ఉంది."

మెచ్చుకున్నాడు ఆయన.

రైలు అప్పుడే రెండు స్టేషన్‌లు దాటింది. వెంకటపతి కొడుకు రైలు కిటికీలోంచి బయటికి చూస్తున్నాడు, కలుసుకుని విడిపోతున్న టెలి గ్రాఫ్ తీగలవంక.

"ప్రజంటేషన్ ఏం ఇస్తే బాగుంటుంది మా చెల్లెలికి? మీరు చాలా పెళ్ళిళ్ళు చూసి ఉంటారు. అనుభవం కలవారు. మాకు ఏం కొనాలో తెలియ లేదు."

అడిగింది వెంకటపతి భార్య ఆ ముసలాయనని. గొంతు సద్దు కున్నాడు ముసలాయన.

"స్టెయిన్‌లెస్ స్టీల్ సామాను కొని ఇస్తే ఉపయోగపడుతుంది చాలా కాలం. ఖరీదయిన పెన్నూ, కాఫీ సెట్టు లాంటివి ఇవ్వకండి. వాటి వాడకం మన ఇళ్ళలో తక్కువ. ఒక తులం బంగారు ఉంగరం చేయించి ఇచ్చినా ఫర్వాలేదు. అవి అమ్ముకుంటే, కష్టకాలంలో డబ్బయినా వస్తుంది. మిగ

తావి ఏమి అమ్మినా, వాటి విలువలో సగం కంటె రాదు, బంగారం లాగా రాదుండా."

చిన్నగా నవ్వుకున్నాడు వెంకటపతి, ముసలాయన దూరదృష్టికి. దృష్టి ఆయన చేతివేళ్ళ వైపు మరల్చాడు. మూడు వేళ్ళను మూడు ఉంగరాలు!

"మీరు ఎక్కడ పని చేస్తున్నారు?" అడిగాడు ఆయన.

"కమ్మర్షియల్ టాక్స్ ఆఫీస్‌లో."

"గాంధీభవన్ దగ్గరా?"

"కాదు."

"మరి ఎక్కడ?"

చెప్పాడు ఎక్కడో. ఆయన మాట్లాడలేదు.

"మీరు పనిమీద వెళుతున్నారా విజయవాడకి?" అడిగాడు.

"అవును. అక్కడే దగ్గర ఓ పల్లెటూరులో పొలాలు అమ్మకంలోకి వచ్చాయి. చూద్దామని వెళుతున్నాను."

"ఏం చేస్తారు మీరు?"

"వ్యాపారం."

"పొలాల వ్యాపారమా?"

"కాదు" అని చిన్నగా నవ్వి అన్నాడు: "బట్టలు."

"పేపరు చదువుతారా?" అడిగాడు వెంకటపతి ఆయన్ని.

పేపరు ఇస్తే కాస్సేపు ప్రశ్నలు ఆపుతాడు.

"ఈపేట్రిదా? పొద్దున్నే చదివేశాను."

"మళ్ళీ చదవండి. మూడో పేజీలో చంద్రమండలం గురించి రాశారు కొత్త విషయాలు."

"చదువుతాను."

పేపరు అందించాడు వెంకటపతి, బ్రతుకుజీవుడా అనుకుని. కాస్సేపు నిశ్శబ్దంగా కూర్చోవచ్చు.

"అరవై ఏళ్ళు నిండినా నాకు చత్వారం లేదు ఇంకా" అన్నాడు ఆయన, పేపరు చూస్తూ.

వెంకటపతి తన కళ్ళజోడు సర్దుకుని అన్నాడు :

"నాది చత్వారంజోడు కాదు. నాకూ చత్వారం లేదు. అయినా, మీ రోజుల్లో తిండి వేరు."

పేపరు మూసి పక్కన పెట్టాడు ఆయన.

"అవును. మా రోజుల్లో తిండి వేరు. మీ లాగానా? ఒకసారి నేను నా బావమరిదితో పోటీపడి ముప్పైరెండు గారెలు తిన్నాను. అరచేయి అంతవి. నెయ్యి ఎంత కమ్మగా ఉండేది! డాల్డా ఎరుగుదుమా ? ఏ రోజుకా రోజు కాచేది మా ఆవిడ నెయ్యి. శేరు బియ్యం ముగ్గురికి వచ్చేది. ఆ రోజులే వేరు."

ఎరక్కపోయి పాతరోజుల సంగతి కదిపానురా అనుకున్నాడు వెంకటపతి. ముసలివాళ్ళ దగ్గర పాతరోజుల టాపిక్ తెస్తే అనర్గళంగా మాట్లాడగలరు ఎంతసేపయినా.

"మూడో పేజీలో చంద్రమండలం గురించి చాలా రాశారు. చదవండి" అన్నాడు వెంకటపతి.

"అసలు అమెరికావాళ్ళు, రష్యావాళ్ళు వెళ్ళింది చంద్రమండలంలోకి కాదు. చంద్రుడంటే ఎవరు? శివుని నెత్తిమీద ఉన్నవాడు. చంద్రుడిమీద కాలు పెట్టడం అంటే, శివుని నెత్తిమీద కాలు పెట్టడమే. మానవమాత్రుడికి అది సాధ్యమేనా...."

మొహం ఇబ్బందిగా పెటాడు వెంకటపతి. అది గమనించకుండానే చెప్పుకుపోతున్నాడు ఆ ముసలాయన.

వెంకటపతి వెంటనే లేచి గుమ్మంవైపు నడిచాడు. తన శ్రీమతి శ్రద్ధగా వింటూంది ఆయన చెప్పే సంగతులు.

o o o

విజయవాడ స్టేషన్‌లో ఆగింది రైలుబండి, రాత్రి పదిగంటల ప్రాంతంలో. సామానూ అదీ క్రిందకి దింపించాడు వెంకటపతి.

"ఏరోయ్! మొత్తానికి వచ్చావే! పన్నెండి విజయవాడవచ్చాను. నువ్వు

ఈ బండిలో వస్తావేమో చూద్దామని ఆగాను, తెనాలి వెంటనే తిరిగి వెళ్ళి పోతుందా."

వెంకటపతి స్నేహితుడు పలకరించాడు, సామాను చూస్తూ.

"నువ్వా టెలిగ్రామ్ ఇవ్వకపోతే సెలవు ఛస్తే దొరికేది కాదు" అన్నాడు వెంకటపతి.

"మీ అమ్మమ్మ నిజంగా ఎప్పుడు చచ్చిపోయింది?" అడిగాడు వెంకటపతి స్నేహితుడు నవ్వుతూ.

"నేను పుట్టకముందే."

"ఆయన ఇంకా నిలుచునే ఉన్నారు?" అన్నది వెంకటపతి భార్య.

"అరె, ఇంకా మీరు నిలుచునే ఉన్నారే" అన్నాడు వెంకటపతి ఆ ముసలాయన వంక తిరిగి.

"మీతో చెప్పి పోదామని. ఉంటాను."

వెళ్ళిపోయాడు, తన సామాను తీసుకు వెళుతున్న పోర్టర్ వెనక.

"హోటల్‌లో భోజనం చేసి, టాక్సీలో వెళ్ళిపోదాం తెనాలి" అన్నాడు వెంకటపతి.

మొదటి నాలుగు రోజులు ఇంటల్లుడనే బింకం లేకుండా వెంకటపతి కూడా అందరితో సమానంగా పెళ్ళి పనులు చేశాడు. అయిదు రోజులు మాత్రమే సెలవు గ్రాంట్ అయింది. తరవాత జీతం కట్ చేస్తారు బహుశా. వెంకటపతి పెళ్ళి సందడిలో ఆ సంగతే ఆలోచించలేదు. నిరుత్సాహపడ లేదు.

అందరూ అనుకున్న దానికన్నా పెళ్ళి బాగా జరిగింది. దగ్గరే ఉండి అన్నీ సమయానికి అందేలా చూసిన వెంకటపతికి కూడా దానిలో భాంగ ఉంది, పెళ్ళి సలక్షణంగా జరిగినందుకు.

"బావా, బాగా కష్టపడుతున్నావు. వెరీ మెనీ థాంక్స్" అన్నది మర దలు, పెళ్ళిబట్టల్లో నవ్వుతూ.

"నువ్వు నా పెళ్ళిలో కష్టపడలే?" అన్నాడు వెంకటపతి.

"నీ పెళ్ళికని కష్టపడలేదు. మా అక్కయ్య పెళ్ళికని. తెలుసా?" గడుసుగా నవ్వింది మరదలు.

పెళ్ళికొడుకు చాలా కలుపుగోలు మనిషి. చాలా మంచివాడు. పెళ్ళిలోనే బాగా ఆప్తుడయిపోయాడు వెంకటపతికి.

పెళ్ళయి, శోభనం గదిలోకి ఇద్దరినీ పంపేటప్పుడు వెంకటపతి చిన్న తెల్లటి కవరు ఇచ్చాడు పెళ్ళికొడుకుకి.

"ఏమిటిది?" అడిగింది మరదలు, భర్త చేతిలో కవరువంక చూస్తూ.

"చిన్న బహుమతి. తెలుస్తుందిగా?" నవ్వాడు. కవరుచింపబోయాడు పెళ్ళికొడుకు, కవరుమీద నీట్‌గా టైప్ చేయబడి ఉన్న 'స్వీట్ నైట్' అన్న మాట చదివి.

"అహఁ! ఇక్కడ కాదు. లోపల."

మర్నాడు ఉదయం పలుకరించాడు పెళ్ళికొడుకు.

"మీ గవర్నమెంట్ ఆఫీసుల్లో నిన్నరాత్రి ఇచ్చిన లాంటి కవర్లు వాడరు కోట్లు ఖర్చు పెడుతున్నా. ప్రభుత్వం కవర్ల దగ్గర ఆదా చేస్తుంది. ఎక్కడిది ఆ కవరు?"

"ఓ స్నేహితుడి దగ్గర సంపాదించాను. ప్రైవేట్ కంపెనీలో పని చేస్తున్నాడు."

"మరీ అన్యాయం. నిన్నరాత్రి మీరిచ్చిన ఆ కాస్త బహుమతి సరిపోతుందా" అన్నాడు నవ్వుతూ.

"బహుమతా? ఏం ఇచ్చారు?" అన్నది పక్కనే ఉన్న వెంకటపతి భార్య.

"అబ్బే! ఏంలేదు.... ఏంలేదు."

చెప్పడానికి ఇబ్బంది పడుతున్న ఆ కొత్త పెళ్ళికొడుకుని గుచ్చి చూస్తూ అంది:

"ఫర్వాలేదు. చెప్పండి. మాఇద్దరిమధ్యా రహస్యాలంటూ ఏమీలేవు. అవును కదండీ?" అన్నది భర్తని ఉద్దేశించి.

"అవును" అన్నాడు వెంకటపతి వచ్చే నవ్వు ఆపుకుంటూ.

"చెప్పమంటారా నిజంగానే?"

తల ఆడించాడు వెంకటపతి.

"ఆయనిచ్చిన కవరులో పది పైసలకి దొరికే....అదే.... పదిపైసలకి దొరికే...."

"ఏమిటి పది పైసలకి దొరికే...."

"నిరోధ్ పాకెట్. రెండు నిరోధ్‌లు."

o o o

అటెండెన్స్ రిజిస్టర్‌లో సంతకం పెట్టి, వెళ్ళి తన సీట్‌లో కూర్చున్నాడు వెంకటపతి.

"మీ అమ్మమ్మకి ఎలా ఉంది?"

చుట్టూ చేరారు తోటి ఉద్యోగులు.

"చచ్చిపోయింది" అన్నాడు వెంకటపతి, కొంచెం దుఃఖం ధ్వనించేటట్లుగా.

"పాపం, ఎన్నేళ్ళు ఆవిడకి?"

"ఎనభై ఆరు."

"బాధపడకు. అయినా, పెద్దల చావు పెళ్ళితో సమానం అన్నారు."

"అవును, నిజంగా పెళ్ళి లాగానే జరిగింది అంతా. కొడుకులు, కోడళ్ళు, మనవలు, మనమరాళ్ళు, మునిమనవలు, మునిమనుమరాళ్ళు—అంతా కలిసి రెండు వందల నలభై ఆరు మంది వచ్చారు."

"నిజంగా ?"

గుండెలమీద చెయ్యి వేసుకున్నారు అంతా.

"అవును. అందరూ దగ్గర ఉండగానే ప్రాణంవదిలింది."

"ఎంత అదృష్టం!" అన్నాడు ఒకడు, తను కేంప్‌లో ఉండగా చచ్చిపోయిన తల్లిని తలుచుకుంటూ.

"ఏమయినా ఆస్తిలాంటిది వచ్చిందా?" అడిగాడు ఎప్పుడూ అందరి దగ్గరా అప్పులు చేసే ఒకడు.

"నాలుగెకరాల మాగాణీ అమ్మేశాము."

"నీ భాగం ఎంత వచ్చింది?"

"పంచుకోలేదు."

"ఏం?"

"పంచుకుంటే అందరికీ తలా ఏభై కంటె ఎక్కువ రాదు. అందు కని పంచుకోలేదు."

"మరేం చేశారు?"

"మా అమ్మమ్మ పేరట ఒక గ్రంథాలయం ఏర్పాటు చేస్తున్నాము తెనాలిలో."

"మంచి పని చేస్తున్నారు."

మెచ్చుకున్నాడు ఒకడు.

టకటక బూట్లు చప్పుడు చేసుకుంటూ లోపలికి సి. టి. ఒ. రాగానే ఎవరి సీట్లలోకి వాళ్ళు జారుకున్నారు. తను విష్ చేసినా, చూడనట్లుగా లోప లికి వెళ్ళిపోయిన ఆఫీసర్‌ని చూసి, కోపం వచ్చి ఉండాలి, అయిదురోజుల్లో తిరిగి రానందుకు— అనుకున్నాడు వెంకటపతి.

"అయ్యగారు పిలుస్తున్నారు." చెప్పాడు ప్యూన్ అయిదు నిమిషాల తర్వాత.

లోపలికి వెళ్ళాడు వెంకటపతి, కొంచెం భయంగానే.

"పిలిచారా?" అడిగాడు—

తను లోపలికి రావటం గమనించి కూడా, గమనించనట్లుగా ఏవో కాగితాలు చూసుకుంటున్న కమ్మర్షియల్ టాక్స్ ఆఫీసర్‌ని.

"అవును."

కాగితాలు టేబిల్‌మీదికి విసిరికొట్టాడు.

"ఎన్నాళ్ళు సెలవు పెట్టింది?" అడిగాడు కోపంగా.

"అయిదు రోజులే గ్రాంట్ అయింది లీవు. ఈ లోపలే తిరిగి వద్దా మనుకున్నాను కాని...."

"దేనికి సెలవుపెట్టింది?" హూంకరించాడు.

"మా అమ్మమ్మకి సీరియస్‌గా ఉంది. అందుకని."

"స్టాప్ నాన్సెన్స్. పెళ్ళికి కాదూ నువ్వు వెళ్ళింది?"

"కాదు."

"స్టాఫ్ యువర్ కాక్ ఎండ్ బుల్ స్టోరీస్. అబద్ధమయిన కారణం చూపించి సెలవు సంపాదించావు" గర్జించాడు.

"లేదు. నిజంగా మా అమ్మమ్మ చచ్చిపోయింది" అన్నాడు వెంకటపతి దీనంగా.

"చాలా ఆక్సిడెంటల్‌గా నీ సంగతి బయటపడింది. నువ్వు విజయవాడ వెళ్ళే ట్రెయిన్‌లో, నీ కంపార్టుమెంట్‌లో నీ ఎదురుగా కూర్చుని ప్రయాణం చేశాడు మా అన్నయ్య. పొలాలు కొనాలని అదే రోజు విజయవాడ వెళ్ళాడు. ఆయనతో అన్ని సంగతులు స్వయంగా మీ భార్యాభర్తలిద్దరూ చెప్పారట."

కళ్ళప్పగించి అలాగే చూస్తూండిపోయాడు వెంకటపతి.

"క్వయింట్ ఏకో ఇన్సిడెన్స్. మాటల్లో నువ్వు ఎక్కడ పనిచేసేదీ కూడా చెప్పావుట. నిన్నరాత్రి విజయవాడనుండి తిరిగివచ్చి చెప్పాడు."

"అయామ్ సారీ సర్" అన్నాడు వెంకటపతి తల వంచుకుని.

"నిన్నెందుకు సస్పెండ్ చెయ్యకూడదు? యు అబ్‌టెయిన్డు లీవ్ అన్ ఎ టోటల్లీ ఫాల్స్ గ్రౌండ్. అవునా?"

మాట్లాడలేదు వెంకటపతి. మౌనమే మందు.

"షేమ్‌ఫుల్. ప్లీజ్ గో ఎవే." నిప్పులు కక్కాడు సి. టి. ఒ.

ఎర్రబడిన మొహంతో బయటికి వచ్చిన వెంకటపతిని చూసి ఫైల్సు చాటున నవ్వుకుంటున్నారు అంతా. అప్పటికే వార్త చేరవేశాడు ప్యూన్, అందరికీ.

o o o

"ఈ కలయిక వల్లనే వాళ్ళిద్దరి వివాహం, భరతుడు జన్మించడం జరిగింది. ఈ ఇద్దరి కలయిక కేవలం కాకతాళీ...."

ఆరోజు రాత్రి పేపర్ చదువుకుంటున్న తండ్రిని అడిగాడు వెంకటపతి కొడుకు:

"నాన్నా! కాకతాళీయం అంటే ఏమిటి? ఇదివరకు చెప్పావుగాని సరిగా అర్థంకాలేదు."

పేపరు మడిచి, కొన్ని క్షణాలు ఆలోచించి అన్నాడు వెంకటపతి:

"కాకతాళీయం అంటే అనుకోకుండా, కేవలం విధివశాత్తూ జరిగేది. ఉదాహరణకి, నువ్వు మీ స్కూల్లో మాస్టారితో జ్వరం వచ్చిందని చెప్పి స్కూలు మానేసి, సినిమాకి వెళ్ళావు అనుకో. అదే సినిమాకి వచ్చి నీ పక్కన కూర్చుని సినిమా చూశారనుకుందాం మాస్టారి తమ్ముడో, అన్నయ్యో, కొడుకో. నిన్ను సినిమాలో చూశాడని చెప్పేశాడనుకుందాం మాస్టారికి. మర్నాడు మాస్టారు నిన్ను సినిమా హాల్లో చూసి, మాస్టారుకి చెప్పడం ఏమవుతుంది?"

"కాకతాళీయం?"

"అవును, ఇప్పుడు అర్థమయిందా?"

"అర్థమయింది."

తల ఊపాడు. వెంటనే మళ్ళీ పాఠం చదవడం మొదలుపెట్టాడు.

"....కాకతాళీయమేగదా? వారికి జన్మించిన భరతుడికి పేరులోంచే మన దేశానికి భారతదేశం అని పేరు వచ్చినది."

o o o

ఎప్పుడయినా మీకు వెంకటపతి రైల్లో ఆఫీసుకి సెలవుపెట్టి ప్రయాణం చేస్తూ తారసపడితే, అతన్ని తేలికగా గుర్తించవచ్చు.

ఈ సంఘటన జరిగినప్పటినుంచి రైల్లో వెంకటపతిని ఏం చేస్తున్నారు, ఎక్కడికి వెళుతున్నారు లాంటి ప్రశ్నలడిగితే ఒకే ఒక సమాధానం చెపుతాడు.

"ఏమో?"

(ఆంధ్రప్రభ వారపత్రిక, 2-2-1972)